

Hudhud¹

Vim Nadera

TAUHAN

ALIGUYON	<i>Bayani ng Hannanga</i>
AMTALAO	<i>Ama ni Aliguyon</i>
DUMULAO	<i>Ina ni Aliguyon</i>
AGINAYA	<i>Kapatid na babae ni Aliguyon</i>
PUMBAKHAYON	<i>Bayani ng Daligdigan</i>
PANGAIWAN	<i>Ama ni Pumbakhayon</i>
DANGUNAY	<i>Ina ni Pumbakhayon</i>
BUGAN	<i>Kapatid na babae ni Pumbakhayon</i>
DAULAYAN	<i>Kadangyan ng Mumbuluwan</i>
DINUGANAN	<i>Ama ni Daulayan</i>
MAGAPPID	<i>Ina ni Daulayan</i>
TANDANG	
IDAO	
KALARO/KALALAKIHAN	
KORO/KABABAIHAN	

1. Based on the Hudhud Epic which is the only Southeast Asian Cultural Piece selected in the UNESCO list. This was the first time that the UNESCO gave the awards. It was the second time that UNESCO honored Ifugao, after the province's famous rice terraces was included among UNESCO's World Heritage List in 1995. The Hudhud, once chanted, will go on for two to three days. The epic is chanted by Ifugao women, usually at harvest time, funeral wakes, and wedding time. There used to be many versions of the Hudhud but the advent of Catholicism in the province has helped dilute this heritage. The late anthropologist Fr. Francis Lambrecht, CICM brought Hudhud to the international scene, which he claims has been sung by generations of Ifugaos since the late 17th century and still is a central part of the Ifugao life. The social characteristic of the ancient Ifugaos as seen in the Hudhud showed a strong matriarchal society.

Maaaring hatiin ang entablado sa dalawa: sa kanan ang Kanangan at sa kaliwa ang Daligdig.

Kung anong mayroon sa kanan, mayroon din sa kaliwa.

Sa kanan, si Aliguyon ang bida samantalang sa kaliwa si Pumbakhayon ang bayani.

Kapwa nasa likod nila ang kanilang ama, ina, kapatid na babae, at kalalakiha't kababaihan, maging sa tandang at idao.

Maiiba lamang ito sa pagdating sa kagitnaan ng mamamagitan si Daulayan, kasama ang kanyang inang si Magappid.

YUGTO 1

SI ALIGUYON SA DALIGDIGAN

Iminumungkahing ang simula ng pagtatanghal ay madilim.

Dahil dito, maaaring gumamit ng papet o palabas ng mga anino ang bahaging ito ng pagkukuwento.

KABABAIHAN²

Noong unang panahon, habang abala ang mga babae
Sa pag-awit ng awit kay Pumbakhayon at pag-aani,

Di-kaginsa-ginsa, may nagpakitang isang lalaki.
"Ako si ...

Pumbakhayon!" ang kanyang sabi.
At sumayaw siyang parang pusang di mapakali.

Pagkatapos, tumigil siya at pinatigil niya kami
Sa pagkanta tungkol sa kanya at sa kanyang pagkabayani.

Lumitaw siyang masahol pa sa mandarambong sa gabi
At lumubog na wala man lamang pasabi.

Nang mawala siya, karamihan sa amin ay tila napeste
Dahil nangamatay sila nang hindi pa man tinatawag na ale.

2 Dahil hindi lamang sila tapagsalaysay kundi sila rin ay koro, maaaring sabay-sabay na bigkasin o tulain o kantahin nila ang kanilang mga linya habang ang mga magsisiganap ay gumagalaw o kaya'y sumasayaw.

Noon at doon, ang naging pinakahuli sa pinakahuli
Ng Hudhid Hi Pumbakhayon na aming isinantabi.

Unti-unting magkakailaw.

Pero, ano man ang mangyari,
Narito pa rin kami at umaani

At umaawit ngayon ukol sa bago naming bayani:
Si Aliguyon, ang mumbaki ng mga mumbaki!

*Saka pa lamang makikita ang tanghalan sa liwanag.
Nasa gitna si Aliguyon.*

1. *Naglalaro si Aliguyon ng trumpo at bangibang*³.

KABABAIHAN

Siya, siya ay walang iba kundi si Aliguyon.
Walang alam gawin kundi maglaro, simula't sapol.

ALIGUYON

Nasaan kayo, mga kaibigan ko?
Gawin ang ginagawa sa Hannanga.

KABABAIHAN

Sa tinagal-tagal niyang paglalaro niya ng trumpo, ngayon lamang
Ito tumilapon sa bakuran, umikot pataas ng bahay,

At tumama sa bangibang
Na tatama sa nananahimik niyang tatay.

Ama niya si Amtalao.
Ina niya si Dumulao.

Dito sa Hannanga, kung may kaharian —
Sila marahil ang magiging hari at reyna ng bayan.

3. Boomerang.

2. *Bibigyan siya ng magandang balita ni Tandang.*

KABABAIHAN

Kukunin ang tandang sa kulungan at ipapanaog sa silong,
Lulundag sa batong dingding ng kamalig, at sisigaw si Aliguyon.

ALIGUYON

Mga kaibigan, gawin ang dapat gawin
Dasalin ang panalagin
Sa tandang 'pagkat tayo'y pasasadigma.

KABABAIHAN

Lalapit ang kanyang mga kaibigan.
At sasama sa pagdarasal.

ALIGUYON

Bigyan kami ng tanda, aming tandang,
Tumango ka, kung matatalo si Aliguyon
Ipaalam sa amin, tandang.

DUMULAO

Wala ka pang muwang, Aliguyon,
Mahal kong anak, marunong ka nang manalagin
Sa tandang ng Hannanga?

KABABAIHAN

Tatayo si Dumulao at sisipain ang mangkok ng alak,
Uugong ito sa looban nang walang kasinlakas.

ALIGUYON

Sisigaw

Harinawang ang nabasag na mangkok
Ay hindi kamalasan ko
Kundi ng kanyang inang si Dumalao.

DUMULAO

Ano ang dapat mong gawin
Sa batang si Aliguyon,

Ang mahal mong anak,
Na marami nang nalalamang panalangin?

KABABAIHAN

Pinulot niya ang kapisasong kawayan
At ibinato sa bakuran.

ALIGUYON

Harinawa ang kawayang sa amin kinuha,
Hindi maging masamang palad ko
Kundi ng aking inang si Dumalao.

KABABAIHAN

Iduduyan ang tandang.
At saka magdarasal.

ALIGUYON

Hayo, munting tandang,
Ikaw na unang dumating,
Nilikha ng Kadiliman,
Nanggaling sa Kailaliman,
Inaruga ka ni Tadona ng Kiangan,
At nanirahan sa piling namin,
Inangkin mo ang aming bayang Hannanga,
Ibig mong kumahig sa silong
Sa paligid ng aming mga haligi;
Kung makita mo na kami'y di kasukat
Kaluluwa ni Lagud, kaluluwa ni Daya,
Ipag-adya at iliban kami sa kalaban;
Kung may mamamatay sa amin,
Itaas ang iyong tuka
At magsimulang tumuka
Sa gayo'y balak ay ipagpaliban
Laban sa kaaway, kaluluwa ni Lagud,
Kaluluwa ni Daya.
Ngunit kung kami'y hindi magagapi kailan man,
Katawan mo'y panatiliin, 'pagkat sa iyo,

Malalaman ang kamatayan at buhay
Siya nawa.

KABABAIHAN

Binuksan niya ang manok at nakita niyang mainam
Ang apdo ng tandang.

Lumundag ito sa pinto ng bahay.
Hinanap ang kalasag at sibat ng tatay

At saka dinaklot at lumundag sa bakuran,
Tinawag ang mga kaibigan.

ALIGUYON

Halikayo, titigil tayo sa bakurang bato
Ng aming kamalig sa Hannanga.

KABABAIHAN

Umakyat sila sa batong dingding,
Bumaba sa mga pilapil,

Saka sa bakurang bato ng kamalig lumakad nang walang tigil,
Namahinga sila sa pagkagat ng dilim.

Tumilaok ang unang tandang, si Aliguyon ay gumising
At nanggising.

ALIGUYON

Mga kaibigan, gumising kayo!
Maghanda 'pagkat tumilaok na ang mga tandang.

KABABAIHAN

Bumangon sila
At naghanda kapagdaka.

ALIGUYON

Mga kaibigan,

Maghintay kayo sa bakuran ng kamalig,
Aking gagawin ang dapat sa Hannanga.
Aking itatanong kung saan ituturo ng idao,
Siya ang magsasabi
Kung saan tayo dapat magtungo.

3. *Sasanayin siya ng kanyang Ama.*

KABABAIHAN

Humayo si Aliguyon at sinimulan ang paglalakbay,
Inakyat ang bakod ng nayon, tinawid nang madalian

Upang sumugod sa bahay.
Naabutang kumakain ang ama at nagpaalam.

ALIGUYON

Ama, saan nga ba ako maaaring magtungo
Upang humingi ng payo ng idao⁴?

AMTALAO

Ako'y totoong nabibigla sa iyo,
Aliguyon, mahal kong anak;
Aking akala'y hindi ka mataimtim,
Akala ko'y magdadala ka ng kaligayahan
Sa mula sa Daligdigan.
Bakit di ka mag-uwi ng manugan kay Iken,
Ang magandang anak ni Pangaiwan?
Aliguyon, mahal kong anak,
Upang malimutan ang alitan ng angkan
Ng iyong ama at ni Pangaiwan?

KABABAIHAN

Biglang kumuha ng tambong sibat si Amtalao
At saka bumalik sa kanilang bakuran.

4. Ibon.

AMTALAO

Aliguyon, aking susubukin
Iyong kasanayan, sakaling magtungo ka
Sa kabukiran ng Daligdigan,
Upang sukatin ang kasanayan mo
At ng anak ni Pangaiwan,
Nang di ka niya mapatay.

ALIGUYON

Kayo ang bahala.

KABABAIHAN

Ihahagis ni Amtalao ang sibat pailalim, dadakmain
Ni Aliguyon ang sibat ng amang napahanga ng kanyang galing.

AMTALAO

Tama na iyan, Aliguyon, aking anak,
Ito'y isang pagsubok,
Ng iyong galing, Aliguyon,
Dahil makikipagsukatan ka sa akin,
Na si Pangaiwan, ang matandang lalaking
Kaaway noong aking kabataan.

4. Bibigyan siya ng magandang balita ng Idao.

KABABAIHAN

Babalik si Aliguyon sa mga pilapil ng palayan,
Bababa sa gilid ng kabukiran.

Saka tutungo sa kagubatan,
Bababa sa gilid ng kabukiran.

ALIGUYON

Narito ako, Idao,
Ilabas mo, magbigay ng isang tanda sa akin,
Si Aliguyon, dadayo ako sa Daligdigan;
Kung naroon ang anak ng kaaway ng aking ama

Ay magkakasukatan kami ng galing,
Sa larangan ng paghahamok.

KABABAIHAN

Huhuni ang idao nang magiliw
Biglang lilipad sa bukirin.

Magandang tanda ito para kay Aliguyong mapamahiin.
Kaya magbabalik siya nang pagkatulin-tulin

Sa bakurang bato ng kanilang kamalig para kumain.
Pagkaraan, nganganga at dudura mandin

Sa bakurang bato ng kamalig para lusubin
Ang lupain ng kakalabanin.

5. Lulusob at sisigaw si Aliguyon sa Daligdigan.

KABABAIHAN

Sa tuyong ilog, sila magdaraan,
Bababa sa landas nang hanay-hanay,

Pagkaraan, biglang tumawid na idao,
Aalayan nila ito ng tandang.

Magtatanghali nang sila ay dumatal
Sa ilog ng Daligdigan.

Inilibot nila ang mata sa bayan
At namangha sa magandang bukid ng Daligdigan.

Sila'y umakyat sa bakuran.
Nagpahinga sa mabatong tabi na pinatag pagkaraan,

Bawat mandirigma ay naglabas ng lukbutan
Nilang pambalakang.

At inilabas ang nganga nitong laman,
Saka ngumuya sila sa bakuran.

Tumayo si Aliguyon at sumigaw.
Mula sa kamalig na iyon, naghamon siya ng away.

Binasag ni Aliguyon ang katahimikan
Ng buong Daligdigan

Na ang hari ay si Pangaiwan
At ang reyna ay si Dangunay.

Gayong pagdating sa kagitingan,
Namamayani si Pumbakhayon na kanilang panganay.

ALIGUYON

Narito kami para maghamon ng digmaan
Kaming galing pa sa Hannanga!

KABABAIHAN

Nagitla si Pumbakhayon
Na nasa may pintuan noon.

Ng kanyang bahay kaya kailangan pa roon
Niyang dumukwang para siya makapagtanong.

PUMBAKHAYON

Ano ang nangyayari,
Mga kaibigan?

KALALAKIHAN

Ano ang aming magagawa?
May mga dayo
Pinaiitim ang bakurang bato ng kamalig!

KABABAIHAN

Si Pumbakhayon ay humalakhak
Habang ang kilay ay nakataas.

PUMBAKHAYON

Ang mga dumating
Ay maaaring naliligaw na dayo
Na napapakandili,
Ang dahilan kung bakit naparito.

KABABAIHAN

Akmang gaganti ng sigaw
Ang kanyang mga kaibigan.

PUMBAKHAYON

Huwag silang sigawan,
At aking aalamin
Kung sino ang dumayo sa kamalig.

KABABAIHAN

Sinaklit ni Pumbakhayon ang tali ng lukbutang pambalakang,
Pumanaog sa hagdan.

Tinawid ang nayon kasama ang kanyang mga kaibigan,
Sinapit ang tuktok ng batong dingding ng kanayunan.

Inilibot ang paningin sa bakurang
Bato ng kamalig na nangingitim sa dami ng kanilang kalaban.

Si Pumbakhayon ay nagmanman
Sa mataas at makisig na kaaway.

Si Aliguyon, isang bantog na mandirigma ayon sa kasamahan.
At nag-isip si Pumbakhayon ng gagawin niyang paraan.

PUMBAKHAYON

Siya kaya ang dahilan kung bakit kumikinang ang paligid
Ng bakurang bato ng aming kamalig?

KABABAIHAN

Si Pumbakhayon ay bumaba sa gilid ng bato,
At saka sumigaw nang bigay-todo.

PUMBAKHAYON

Pakinggan ninyo, mga dayuhan,
Walang kaaway si Pumbakhayon.

KABABAIHAN

Tiningala ni Aliguyon
Si Pumbakhayon.

Nagpapakinang sa batong dingding, gintong bumangon
Si Pumbakhayon.

Hinangaan ni Aliguyon
Si Pumbakhayon.

Pinatingala ni Aliguyon
Si Pumbakhayon.

ALIGUYON

Ang pangalan ko'y Aliguyon,
Anak ni Amtalao ng Hannanga.
Nagsadya ako rito upang buhayin
Ang alitan ng amo ko't ama mo.

PUMBAKHAYON

Ayon ako sa kalooban mo.
Magtagpo tayo sa batong sahig ng kamalig,
Ako'y uuwi upang kumain,
'Pagkat iyong pagdating ay hindi inaasahan,
Aliguyon.

6. Paghihintayin si Aliguyon ni Pumbakhayon.

KABABAIHAN

Lumington si Pumbakhayon sa kanyang pinanggalingan.
Para gawin kung ano ang dapat sa Daligdigan.

Tinawid ang nayon, hinuli ang isang tandang
At umusal.

PUMBAKHAYON

Halina, mga lalaki ng ating nayon,
Gawin kung ano ang dapat,
Upang kayo'y ipag-adya,
Nasa pilapil ang kaaway na ating lalabanan
Si Aliguyon, anak ni Amtalao.

KABABAIHAN

Ang mga kaibigan niya ay nagtipon-tipon,
Nagpulong sa gitna ng nayon.

Lumundag sa gitna si Pumbakhayon,
At sa silong sila ay nagritwal bago magpulong.

PUMBAKHAYON

Iniaalay kita, aming tandang,
Sapagkat lulusubin ko,
Sa mga pilapil ng palayan
Si Aliguyon, anak ni Amtalao,
Upang subukin ang galing namin sa pilapil.
Patas kaya kami ni Aliguyon?
Bigyan kami ng palatandaan.

7. Magdarasal at manghihingi ng magandang balita sa Tandang.

KABABAIHAN

At saka nanalangin
Si Pumbakhayong magiting.

PUMBAKHAYON

Hayo, munting tandang,
Ikaw na unang dumating,
Nilikha ng Kadiliman,
Nanggaling sa Kailaliman,
Inaruga ka ni Tadona ng Kiangan;
Nanirahan sa piling namin,
Inangkin ang aming bayang Daligdigan,

Ibig mong kumahig ng pagkain
Sa paligid ng aming haligi;
Kung kami'y di kasukat
Kaluluwa ni Lagud, kaluluwa ni Daya,
Ipag-adya at iliban kami sa kalaban,
Kung may mamamatay man sa amin,
Lumingon ka at tumuka.
Sa gayo'y aming ipagpapaliban
Ang balak sa kaaway,
Kaluluwa ni Lagud, kaluluwa ni Daya.
Ngunit kung kami'y hindi magagapi kailanman
Katawan mo'y panatilihin,
Sapagkat sa iyong gawi,
Malalaman ang kamatayan at buhay.
Siya nawa.

KABABAIHAN

Biniyak ni Pumbakhayon ang manok,
Maiinaman siya sa apdo na maganda ang signos.

Lumabas sa bakuran, siya ay pumasok
Sa kanilang bahay, tumungo sa tuktok,

Kinuha sa pinakarurok
Ang sibat ng kanyang amang noon ay tulog.

Tumalon siya sa unang palapag at kumalabog
Kaya ang matandang si Pangaiwan ay nabulabog.

PANGAIWAN

Ano ang nangyari,
Pumbakhayon?

PUMBAKHAYON

Ano ang nangyari, wika mo?
Pagmasdan ang kalaban
Na nagpapaitim sa ating kamalig.

PANGAIWAN

Walang mga kalaban
Si matandang Pangaiwan!

PUMBAKHAYON

Di ba si Aliguyon,
Anak ni Amtalao ng Hannanga?
Di ba siya pumarito upang utangin
Ang alitan ninyo ni Amtalao?

KABABAIHAN

Bumaba si Pumbakhayon sa bakuran, ipinagpag
Ang kalasag 'pagkat panay uling ang lahat.

Pinagpagan din ng kanyang mga kabalikat
Ang kani-kanilang mga armas.

PUMBAKHAYON

Lahat ng lalaki sa Daligdigan
Ay magtipon!

KABABAIHAN

Ang sigaw
Ni Pumbakhayon ay umalingawngaw.

Sa lakas, ang mga lalaki roon ay nagimbal.
Sila'y nagsitakbuhan.

Napakaripas din ang lahat ng kanyang kasanggalang
Kaya si Aliguyon ay mag-isang naiwan.

ALIGUYON

Saan kayo pupunta?
Iyo'y pamamahinga
Ng mga lalaki sa Daligdigan,
Naglilinis lamang ng mga kalasag ang mga iyon.

KABABAIHAN

Huminahon ang mga kasama ni Aliguyon
At nagbalik at sa bakuran ng kamalig ay muling nagtipon.

Tinawid ni Pumbakhayon ang nayon,
Dumating siya sa pilapil ng palayan doon.

Dumating din si Aliguyon
Upang siya sa pilapil ay masalubong.

Wika ni Pumbakhayon
Kay Aliguyon.

PUMBAKHAYON

Aliguyon, maglaban tayo sa tuyong illog,
Sapagkat mahihinog na ang aming palay;
Masasayang ang palay kung dito tayo maglalaban.

ALIGUYON

Mabuti nga.
Ibig kong sa inyong mga palayan,
Lalabanan kita habang tumutubo ang kawayan at alimit
Sa inyong mga palayan,
Bago ako bumalik sa amin.

KABABAIHAN

Si Aliguyon ay sinuri
Ni Pumbakhayong kanyang katunggali.

Napansin niya na halang ang daliri
Ng mga paa nito kaya lalong binusisi.

ALIGUYON

Hindi ba maganda
Si Pumbakhayon?

KABABAIHAN

Pinilit ituwid ni Pumbakhayon pansamantala
Ang kanyang halang na daliri sa paa.

PUMBAKHAYON

Walang makakagapi kay Pumbakhayon, palagay ko;
Kung kami'y maglalaban,
Magkasinlakas kaya kami?

8. Sisibatin ni Aliguyon si Pumbakhayon.

KABABAIHAN

Pinaggagapas ni Aliguyon ang palay
Sa pilapil ng bukid ni Pumbakhayong kaaway.

Patalikod niyang inihagis ang kanyang sibat tuwiran
Kay Pumbakhayong ayaw niyang maging kaibigan.

Nasalo ito ni Pumbakhayon nang ganoon na lamang
Kaya umungol si Aliguyon na walang iniwan sa atungal.

Pinatunog niya ang kanyang dila na tila nanghihinayang
'Pagkat nasalo ni Pumbakhayon ang sibat niyang mahal.

Pabalik na inihagis ni Pumbakhayong kalaban
Ang kanyang sibat kay Aliguyon na hindi matama-tamaan.

Nasalo pa nga ito ni Aliguyon at doon napatunayan
Ni Pumbakhayon na may katapat na ang kanyang kagitingan.

PUMBAKHAYON

Anong husay ni Aliguyon,
Anak ni Amtalao!

KABABAIHAN

Naghagisan sila ng sibat nang mag-uli
Naglaban sa bukid hanggang tanghali.

Kumislap ang sibat nila sa kabukiran nang di lang sandali
Hanggang sa ang nakabibinging ungol-pandigma ay naghari.

Dumating ang mga kaibigan ni Pumbakhayon nang nagmamadali
At kasama ang mga dalagang hindi mapigilan ang pagtili.

KALALAKIHAN

Magkukuwang-babae

Laban, Pumbakhayon!

Talunin si Aliguyon,

Dalhin mo sa nayon ang kanyang ulo,

Upang magkaroon ng sariwang hangin

Sa pinto ng ating bahay!

PUMBAKHAYON

Hinaan ninyo ang inyong mga sigaw,

Magagandang dilag,

'Pagkat mahusay na kalaban si Aliguyon,

Kasinghusay ko siya.

*Papagitna sa labanan si Dangunay na dala ang sanggol sa likod para sabihing kakain
muna si Pumbakhayon.*

KABABAIHAN

Nabalisa ang ina ni Pumbakhayon na si Dangunay,

Ang asawa ni Pangaiwan.

Tumayo siya, kinuha ang punyal,

Dinampot ang sanggol niyang si Bugan.

Inilagay niya ang bata sa likuran,

Itinaling mabuti ang kumot na kinargahan.

Lumabas ng bahay at bumaba sa bakuran,

Tinawid ang nayon at naglakad hanggang sa mabungaran

Ang batong dingding ng kanayunan.
Palayan ng bukid ay kanyang tinanaw.

Nakita niya sina Pumbakhayon at si Aliguyon na naglalaban
At buong ingat na pinaghambing ang dalawang matatapang.

DANGUNAY

Walang itulak-kabigin,
Sila ay patas
Sa lahat ng bagay.

KABABAIHAN

Pinatunog nina Pumbakhayon at Aliguyon ang kanilang dila
Sapagkat, sa maalikabok na bukid, sila ay kapwa dakila.

Itinaas ni Dangunay ang itak na ang talim ay magkabila
Na kina Pumbakhayon at Aliguyon ay nakapagpatunganga.

Mula sa pilapil, sumigaw ang inang lumuluha
Nang walang luha.

DANGUNAY

Kayong mga bata, sa anong dahilan
At kayo'y naglalaban?
Patas kayo ng lakas sa bukid!
Bakit pa?

KABABAIHAN

Natigilan si Aliguyon at maya-maya
Ay ang anyo ng sarili niyang ina ang nagunita.

ALIGUYON

Sino ang nagsasalita
sa may batong dingding ng nayon?

PUMBAKHAYON

Bakit naitatanong ang aking inang si Dangunay,
Asawa ni Pangaiwan?

ALIGUYON

At sino ang sanggol na bitbit
Ng asawa ni Pangaiwan sa kanyang likuran?

PUMBAKHAYON

Bakit naitatanong ang aking kapatid na si Bugan?

ALIGUYON

Hindi ba't siya'y larawan
Ng aking inang si Dumulao?

DANGUNAY

Aliguyon, bumalik ka sa inyong himpilan
'Pagkat kakain muna si Pumbakhayon.

*9. Magpapahinga muna sila bago muling maglaban
hanggang sa tumubo na ang mga puno
at kawayan sa palayan.*

KABABAIHAN

Umalis si Aliguyon, ganoon din si Pumbakhayon, ginawa
Ng bawat isa ang dapat ginawa.

Inilapag ni Pumbakhayon ang kalasag sa lupa
At saka kumain at ngumanga.

Ganoon din si Aliguyon na inilura
Ang kulay-dugong dura.

Tumayo si Aliguyon, namaywang nang ang mata ay gumagala
Sa kanilang kamalig at saka nagbanta.

ALIGUYON

Nasaan ka, kaibigang Pumbakhayon?
Halika sa larangan ng labanan
Sapagkat nariyan na ako, Pumbakhayon!

KABABAIHAN

Tumayo si Pumbakhayon, kinuha ang kalasag,
Tumawid sa nayon at patungo sa bukid na naglakad.

Bumaba rin si Aliguyon, nagtagpo ang dalawa kaagad
At naglaban nang naglaban nang buong lakas.

Lumamang si Aliguyon at si Pumbakhayon ay napaatras
Sa batong dingding ng nayon silang dalawa napadpad.

Subalit si Pumbakhayon ay matatag
Kaya gamit ang sandata, naibuwal niya ang di-iiilang pugad.

Tumigil si Pumbakhayon sa kanyang pagsibat
Nang kay Aliguyon nakadilat.

PUMBAKHAYON

Aliguyon, aking kaibigan,
Kay husay mong lumaban.

KABABAIHAN

Lumakas muli si Pumbakhayon
At sumugod kay Aliguyon na napaurong.

Umabot sila sa bai-baitang na palayan noon.
Naglaban sila sa pilapil doon.

Nanaig naman si Pumbakhayon
At napaurong niya si Aliguyon na naitaboy

Sa tuyong ilog, sa bai-baitang na palayan noon
At muli sa pilapil doon.

Inabot sila ng dapithapon
Kaya nagpasiya sila na humapon.

Umuwi muna silang dalawa sa kani-kanilang nayon
Upang kumain at magpahinga na tila rin mga ibon.

Sa pagputok ng araw, minsan pa silang bumangon
Para maglaban na maghapon.

Lumipas ang isang taon
At kalahati, tinanaw ni Aliguyon

Ang kabukiran at kanyang napansin na wala na roon,
Wala na ang ginintuang bukid na kanilang nilalayon.

Wala na ni isa mang tangkay na aanihin pagdating ng panahon.
Nangingitim sa kapal ang palayan sa dami ng damo at dahon.

Lumaking sabay sa mga punongkahoy
Sina Aliguyon

Na mahinahong
Sumigaw kay Pumbakhayon.

ALIGUYON

Kaibigang Pumbakhayon,
Ibabalik ko ang aking hukbo sa Hannangan.

PUMBAKHAYON

Ikaw ang masusunod.
Sa pagbabalik mo,
Hindi ba susunod si Pumbakhayon?

KABABAIHAN

Sa halip na sandata,
Ngiti ang kanilang inihagis sa isa't isa.

ALIGUYON

Tayo nang umuwi.

KABABAIHAN

Tinawid nila ang tuyong ilog, himpilan ay iniwanan,
Madilim na nang marating nila ang patutunguhan.

Ibinaba nila ang mga sandata sa looban,
Nagpahinga sila at kumain ng kanilang hapunan

Ngunit hindi mapakali si Aliguyong nalulumbay
Hangga't hindi nakikita ang kanyang nanay.

ALIGUYON

Nasaan ka, aking inang Dumulao?
Bakit hindi ninyo inani ang palay?
Pababayaang bang masayang ito dahil kay Aliguyon?

DUMULAO

Hintayin natin si Pumbakhayon,
Hayaan mong masira niya ito.
Di ba sapat ang palay nating nakatinggal sa kamalig?
Hala, kumain ka na.

KABABAIHAN

Nagpahinga nga sila noong gabing iyon.
Sa pagtilaok ng tandang, bumangon si Aliguyon.

ALIGUYON

Kayo, mga kaibigan,
Tumungo kayo sa bakuran ng kamalig,
Ilatag ang banig na talgan sa silong nito.

KABABAIHAN

Sinunod nila ang utos ni Aliguyon na nag-atas
Gayong ang ilan ay may dalang alak-bigas,

Ang iba naman ay baboy at manok ang hawak
Para magdiwang lahat, para ipagdiwang lahat.

ALIGUYON

Kayo, mga kaibigan,
Magagandang dilag,

Magdiwang tayo,
Walang tatanggi.
Kayong iba,
Tayo nang umalis,
Salubungin natin si Pumbakhayon,
Baka dumating na.

KABABAIHAN

Magtatanghali na nang sina Aliguyon ay lumisan
Sa bai-baitang na palayan,

Tumawid sila sa tuyong ilog na naman
Dahil magtatagpo dapat sila ni Pumbakhayon sa pampang.

Nakita ni Pumbakhayon si Aliguyon sa di-kalayuan
At hindi niya napigilan ang pagsigaw.

PUMBAKHAYON

Ikaw!
Marahil talagang inaabangan mo ako rito!
Napakatuso mo talaga, Aliguyon!
Hindi mo pa marahil naaani ang inyong palay?

DIDILIM